

Rene Suša: „Maailmaharidusega on see probleem, et tema eetos on post-sotsialistliku konkurentsideooloogiaga vastuolus ja tekitab inimestes segadust.”

Sloveenia kogemus

R a i v o J u u r a k

Maailmaharidus – see on võrdõiguslikkus, võrdväarsus, sallivus, turvalisus, ütleb mittetulundusühingu Humanitas töötaja Rene Suša.

Rene nendib, et võrdõiguslikkust ja sallivust on tänases Sloveenias oluliselt rohkem kui varem, kuid samas tuleb ikkagi ette olukordi, kus õpilane ütleb õpetajale, et talle romid ei meeldi ning õpetaja vastab talle malbelt, et see on „huvitav seisukoht”. Sloveenia õpetajad on nimelt võtnud omaks arusaama, et demokraatlikus ühiskonnas on kõik seisukohad „huvitavad”, pahandab Rene. Ta lisab, et Sloveenia parlamendi 90 kohast kaks on alati ette nähtud ungari ja kaks itaalia vähemuse esindajatele, kuid romidele pole seal broneeritud ühtki kohta. Ka selle kohta öeldakse, et „huvitav”, miks nii. Filoloogi haridusega Rene räägib teemakohase anekdoodi: „Sotsialismi ajal sõnavabadust ei olnud, aga kui rääkisid, siis keegi ikka kuulas ka. Nüüd on sõnavabadus, kõik räägivad, aga keegi ei kuula, ütlevad lihtsalt: „Huvitav.””

Õppekavad

Rene on leidnud „huvitavat rassismi” ka ajalooõpikutest. Kolm komisjoni on need üle vaadanud, aga ikkagi on õpi-

kutesse jäänud rassistlike varjundeid, enamasti patriotismi sildi all. Rene organisatsioon Humanitas on pidanud päris pikka dialoogi Sloveenia haridusministeeriumiga, soovitudes õpilaste hoiakute sallivamaks muutmiseks maailmaharidus õppekavasse võtta. Tavaliselt on vastatud, et maailmaharidus juba on õppekavas, ning osutatud siis millelegi hoopis muule, näiteks geograafiale, kus õpitakse kaugeid maid tundma, vihjata nende maadega suhtlemise eetilistele aspektidele, kuigi just eetika (õigus, võrdväarsus, sallivus, turvalisus) on maailmahariduse tuum.

Heaks peab Rene maailmahariduse olukorda Inglismaal. Seal on palju sellega tegelevaid organisatsioone, millest mõned on juba pika ajaloo ja väga laia haardega. Näiteks Oxfam – selle organisatsiooni peakorteris töötab 800 inimeste ringis ning peakorter ei jää mõtmetelt ega ülimoodsalt disainilt alla mis tahes maailmafirma peakorterile. Tõsi, Oxfam tegeleb väga põhjalikult ka arengukoostööga.

Eriti kiidab Rene aga Inglismaa uut

õppekava ja selle ainekavasid, kus iga olulisema teema juurde on väga läbi mõeldult lisatud maailmahariduse aspekt. Teemade juures on küsimused, mida me õpime, kuidas me õpime, kuidas saame teada, kas õppimisest oli kasu. Ei piirduta lihtsalt „teemade läbivõtmisega”, vaid püütakse saavutada õpilaste mõttemaailma avardumine.

Maailmakaardiga koolides

Rene käib muu kõrval Ljubljana koolides maailmahariduse teemadel arutelusid korraldamas.

Ta armastab piltlikkust. Kui teemaks on riikide vaesus ja rikkus, võtab ta arutelule kaasa suure maailmakaardi ning kahte värvi klotsid. Kollased tähistavad raha, rohelised inimesi. Pärast teatmeteostega tutvumist panevad õpilased maailmakaardil Aafrika mandrile 2 kollast ja 40 rohelist klotsi, Euroopasse aga 30 kollast ja 10 rohelist klotsi. Sama protseduur tehakse läbi ka teiste mandrite ja suuremate riikidega. Tulemuseks on selge ülevaade vaesuse-rikkuse suhtest maailmas.

Bamadou Traoré oma töökojas.

Rene on arutanud õpilastega ka arengumaade vaesuse põhjusi ja kuulnud kõiki tüüpilisi mõtteklišeid. Nii on peetud arengumaade vaesuse põhjuseks sealsete inimeste laiskust, maa-keri ülerahvastatust, tarbetute asjade ostmist. Poliitilistele ja eetilistele põhjustele osatakse harvem osutada. Lapsed lähtuvad maailma probleeme hinnates enamasti oma elukogemusest, ütleb Rene, ja maailmaharidus selleks ongi vajalik, et õpitaks asju nägema ka teiste inimeste silmade läbi.

Rene on optimistlik. Ta ütleb, et lapsed võtavad kergesti omaks maailmahariduse keskse mõtte, et kõik inimesed on võrdväärsed, olgu nad rikkad või vaesed, mustad või valged.

Rene peab vajalikuks lisada, et Humanitas ei korralda arutelusid tasuta, vaid koolid ostavad neid. Tavaline sloveen peab odavaid asju kehvadeks ja eriti madalalt hindab ta tasuta saadud haridust, märgib Rene sõbraliku irooniaga.

Õppemaks Aafrika lastele

Rene on väga rahul, et paljud sloveenid aitavad raskustesse sattunud perekondade lapsi. Vaeste laste õpingute sponsoreerimine – 34 eurot kuus – on saanud suureks moeks. Kuid sloveenid toetavad ka arengumaade Burkina Faso, Keenia, Ghana laste õpinguid – sealse lapse kohta maksavad nad 22 eurot kuus.

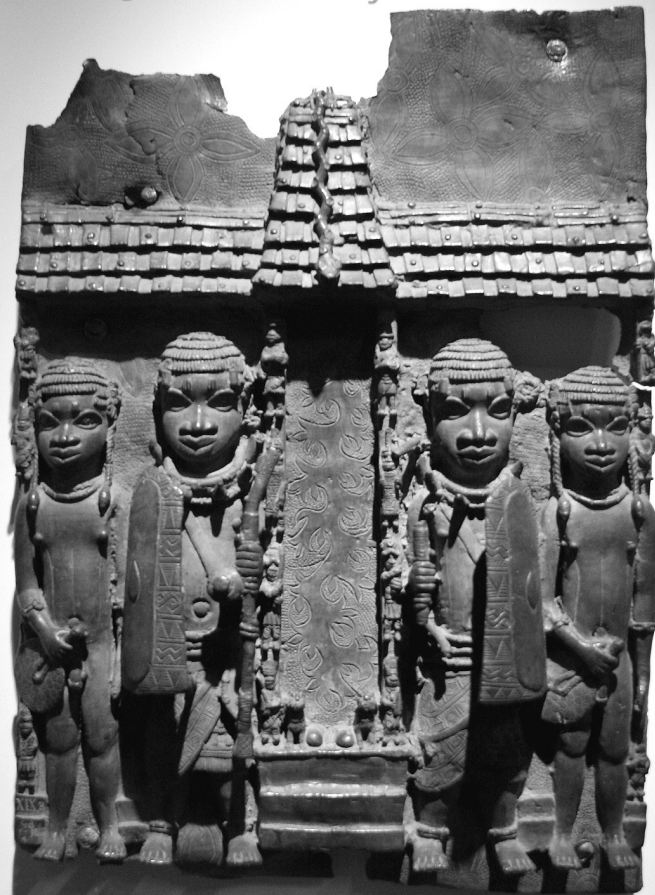
Arengumaad on sloveenide abist väga huvitatud. Näiteks Burkina Fasos on keskkooli õppemaks 115 dollarit aastas, samas on see üks maailma vaesemaid maid, kus sisemajanduse aastane kogutoodang on kõigest 1,2 dollarit inimese kohta. Sloveenid aitavad sealsetel lastel õppemaksu tasuda. Lähtutakse mõttest, et hea haridus on kõige parem relv vaesuse vastu. Burkina Faso noorte ülikoolides õppimist sloveenid siiski ei toeta.

Rene on aidanud juba 250 sloveenil õppesponsori lepingut sõlmida. Infot õppesponsori kohta jagatakse Humanitase koduleheküljel, telereklaamides, flaiertel ja Humanitase õiglase kaubanduse poes Ljubljana vanalinnas. See kauplus on eriti hea infopunkt: inimesed tulevad uudishimust poodi arengumaades valmistatud maske, nukusid, tekstiile, trükiseid, maiustusi, lõhnaaineid ja muud sellist vaatama, hakkavad siis poes töötavate vabatahtlikega Kolmanda Maailma probleemidest rääkima ning saavad ühtlasi teada, kuidas on võimalik anda oma panus olukorra parandamiseks.

Sponsorus on sloveenia keeles *botrstvo*, ütleb Rene, kui küsin Humanitase kodulehekülje aadressi (<http://www.humanitas.si>). *Botrstvo* raha ei lähe otse abi vajavale lapsele, vaid tema külale (kogukonnale). Püütakse korraldada nii, et ühes külas oleks oma sponsor igal lapsel, kes muidu kooli minna ei saaks. Mõne lapse eelistamine oleks ebamugav nii lapsele kui ka külale. Sponsorid saadavad raha külale ja küla maksab siis sponsoriga laste õppemaksu, ostab neile koolivormi, õpikud ja muu vajaliku. Teatud osa sponsorrahast jääb koolimaja remontimiseks, koolipinkide ostmiseks jne. Vahel annab küla mõnele perele rohkem raha, kui lapsele on saadetud. Sponsorid on saanud nii Aafrikast kui ka Aasiast fotosid, kus laps seisab õnneliku näoga oma isa ja lehma vahel ning mõnikord hoiab ka kitsel kaelast kinni. Juures on selgitus, et lisaks õppemaksule ja õpikutele sai pere külalt kitse (lehma) ja elu on nüüd palju parem.

Õppesponsori juurde käib raamatukogude rajamine. Humanitas on aidanud Burkina Fasos üht raamatukogu ehitada. Seal käivad nüüd nii need, kes

Cast brass plaques from Benin City Nigeria, 16th century

Plaque showing the façade of the royal palace

Plaques may be seen attached to the pillars that support the palace roof. They appear to have been made in matching pairs and are shown in each

oskavad lugeda, kui ka need, kes veel ei oska – täiskasvanud kirjaoskamatud uurivad seal pildiraamatuid. See on esimene samm lugema õppimise suunas, arvab Rene.

Humanitase partnerorganisatsiooni Kafuli koduleheküljel (www.kafuli.org), on juttu ka külalistemaja kahasse ehitamisest. Interneti-fotolt näeme, et see on pruunist savist ja ilma akendeta. Akende puudumine on muidugi parim kaitse põletava päikese eest, aga Burkina Fasos pole mõnes piirkonnas majadel uksigi – näiteks Gaoua hajakülas. Majad asuvad seal üksteisest kaugel ja näevad välja nagu väiksed kindlused. Sellisesse majja saab sisse katusel – redeliga minnakse üles ja tõmmatakse redel järele. Katusel majja minnes satatakse aga kõigepealt väiksesse labürinti, kus majaperemehel on hea ennast kutsutama külaliste eest kaitsta.

Õppesponsorlus on maailmas juba vana asi. 1950. aastal rajati rahvusvaheline organisatsioon World Vision. Nüüd toimib see organisatsioon sajast riigist ja sponsoreeritavaid õpilasi on sel kokku 3,4 miljonit. Meie naaberriigis Soomes asutati World Vision 1983. a ja praegu toetavad soomlased ainuüksi selle organisatsiooni kaudu 16 000 lapse õppimist Indias, Keenias, Kolumbias, Peruus, Ugandas. Soomlased maksavad ühe lapse eest 25–45 eurot kuus. Lisaks korraldavad õppesponsorlust veel sellised ühingud nagu Interpedia, Plan jt.

Eestis hakkab õppesponsorluse võimalusi pakkuma mittetulundusühing Mondo.

Bamadou Traoré Ljubljanas

Rene pole kordagi Aafrikas käinud ja selleks pole olnud vajadustki, sest Humanitas on leidnud endale Burkina Fasos väga hea esindaja – Bamadou Traoré. See mees on üks Lääne-Aafrika kolmest kuulsast kunstnikust, kes teeb väikseid pronkskujusid. Oskuse päris ta oma isalt, samuti tööriistad ja -põhimõtted. Tema tööd on väljas Lubljana etnograafiamuuseumis, Euroopas müüakse neid Belgias, Hollandis, Prantsusmaal ja hinnatakse kõrgelt.

Bamadou Traorél on miljon ideed, möödunud aastal otsustas Rene korraldada Ljubljanas tema *worskshop*'i. See

Pronksivalul on Aafrikas pikaajalised traditsioonid.

läks nii andeka inimese kohta üle kivide ja kändude. Esiteks oli populaarse kunstnikuga telefoni teel raske suhelda, sest ta rääkis mingit omaenda prantsuse keelt. Teiseks ei vastanud ta e-kirjadele, Rene polnud kunagi kindel, kas ta oli need üldse kätte saanud. Viisa oli kunstnik hankinud hoopis Burkina Faso Prantsuse saatkonnast, ehkki Rene oli soovitanud Sloveenia saatkonda Kairos. Ja lõpuks saabusid tema pronkskujud Ljubljanasse tükk aega pärast teda ennat. Alles pikemal suhtlemisel kunstnikuga sai Rene aru, mis oli suure segaduse põhjus: Bamadou Traoré ei osanud lugeda ega kirjutada! Õigemini – ta oskas kirjutada ainult oma allkirja, mis oli muidugi väga kunstipärane, nagu kunstnikel ikka. „Oleks ma teadnud, et ta ei oska lugeda ega kirjutada, poleks ma asjaga tegelema hakanudki!” ahhetab Rene.

Rene meenutab, et kui Bamadou Troaré Ljubljanasse jõudis, oli seal meetripaksune kiht lund maas ja Aafrika kunstnik küsis: „Miks te siin elate?” See oli kõrvaltvaataja väga selgepilguline küsimus, leiab Rene.

Õiglane kaubandus

Rene ja Humanitas on Burkina Fasos juba kuus aastat õiglast kaubandust arendanud. Näiteks on Ljubljana tekstiilidisainerid õpetanud seal tootma selliseid kaupu, mida oleks võimalik Sloveenias ja Euroopas laiemalt müüa. Sellega seoses on aidatud kuulsa käsitöölise linna Bobo-dioulasso elanikel tootmiskooperatiive rajada. Humanitas ei ole inimestele raha andnud, on ainult konsulteerinud. Eesmärk on, et uus kooperatiiv ennekõike kohalikul turul omal jõul läbi lööks, selle eelduseks on aga sellised eetilised väärtused nagu

Detsembris 2007 tutvus Baltimaade ja Sloveenia ühine õpperühm maailmahariduse olukorraga Inglismaal. Muuhulgas kohtuti Londonis Tower Hamletsi koolituskeskuse töötajatega. Fotol jälgivad keskuse töötaja Ahshan Mahboobi selgitusi Ingida Mikisko Lätist, Dalia Cymbaliuk Leedust, Johanna Helin ja Riina Kuusik Eestist.

vastastikune usaldus, kompromissivõime, demokraatlikkus, järjekindlus jms. Kaupade müük Euroopasse on kooperative arengus alles järgmine etapp. Burkina Fasost müüakse Euroopasse keraamikat, batikatehnikas kangaid, puuskulpuure, Aafrika muusikainstrumente (trummid, ksülofonid jms).

Vaesuse põhjused on tihti eetilised, enamasti liiga napp vastastikune usaldus, toonitab Rene. Õiglase kaubanduse kaudu püütakse usaldust suurendada. See tähendab, et põhjapoolkera *tarbijad* kaitsevad lõunapoolkera *tootjaid*, võtab Rene asja lühidalt kokku.

Õiglane kaubandus võidab Sloveenias iga aastaga populaarsust juurde. Kui Humanitas korraldas Ljubljanas esimest korda õiglase kaubanduse päeva, pidid nad sellekohast infot poolvägisi meediasse suruma. Seevastu viimase õiglase kaubanduse päeva kohta tahtis enamik meediakanaleid Humanitaselt

intervjuud võtta – infot lausa kisti nende käest.

Sloveenia valitsuse suhtumine maailmaharidusse on olnud põhimõtteliselt positiivne, arvab Rene, kuid praktiline toetus organisatsioonidele siiski pigem napp. Probleem on selles, et maailmahariduse eetos on postsotsialistliku konkurentsiiideoloogiaga vastuolus ja tekitab teatavat segadust. Alates 1990. aastate lõpust on Sloveenia valitsuse toetus maailmaharidusega tegelevatele organisatsioonidele ikkagi tasapisi kasvanud ja praegu, mil Sloveenia on Euroopa Liidu eesistujamaa, on valitsuse suhtumine maailmaharidusse päris hea. Sellel positsioonil teisiti ei sobikski, arvab Rene.

Kuidas elu muidu Sloveenias on? Rene nimetab mõned teemad, millest nende ajalehtedes rohkem kirjutatakse. Kella kümnest lõpetatakse Ljubljanas alkoholi müük (muide – suur õlu maksab

Sloveenia pealinnas kolm eurot). Tunatakse muret liiklusõnnetuste suure arvu pärast. Aidsi on vähe, aga hepatiiti ja klamüdioosi palju. Väiksed külad kahanevad, linnalähedased asulad kasvavad. Kodanikuorganisatsioonid on passiivsemad kui sotsialismi ajal. Sloveenia suur rikkus on metsad – 90% riigi territooriumist. Paraku on soojad talved soodustanud metsakahjurite kiiret levikut ja nende tõrjumiseks ei ole jõutud veel midagi ette võtta. Väga hästi on Sloveenias korraldatud prügi sorteerimine.